WARMIŃSKO-MAZURSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
Z SIEDZIBĄ W OLSZTYNIE

# ISTOTA I ZNACZENIE FUNKCJONOWANIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

Jadwiga Weisbrod

Olsztyn, 2021 r.

WARMIŃSKO-MAZURSKI OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
z siedzibą w Olsztynie

Jadwiga Weisbrod

# Istota i znaczenie funkcjonowania spółdzielni socjalnych

Olsztyn, 2021 r.

**Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie**
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn, tel./fax 89 535 76 84, 526 44 39
e-mail: sekretariat@w-modr.pl, www.w-modr.pl

**WMODR Oddział w Olecku**
Aleja Zwycięstwa 10, 19-400 Olecko
tel. 87 520 30 31, 520 30 32, fax 87 520 22 17
e-mail: olecko.sekretariat@w-modr.pl

**Dyrektor WMODR**
mgr inż. Damian Godziński

**I Zastępca Dyrektora WMODR**
mgr Małgorzata Micińska-Wąsik

**II Zastępca Dyrektora WMODR**
mgr Sonia Solarz-Taciak

**Dyrektor Oddziału WMODR w Olecku**
mgr Robert Nowacki

**Druk:** Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Olsztynie
ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel./fax. 89 526 44 39, 89 535 76 84
e-mail: redakcja@w-modr.pl, www.w-modr.pl

**Nakład:** 100 egz.
**Wydanie:** I

## SPIS TREŚCI

Wstęp ..... 4
1. Cele spółdzielni socjalnych ..... 4
2. Istota spółdzielni socjalnej ..... 7
3. Znaczenie spółdzielczości socjalnej w polityce społecznej ..... 9
4. Spółdzielnie socjalne w świetle danych statystycznych ..... 10
5. Najważniejsze plusy i minusy prowadzenia spółdzielni socjalnej ..... 13
Bibliografia ..... 13

## WSTĘP

Spółdzielczość socjalna jest jednym z kluczowych elementów ekonomii społecznej i solidarnej służących integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz tworzeniu miejsc pracy. Wzrost zatrudnienia poprzez aktywizację zawodową grup szczególnie zagrożonych na rynku pracy przekłada się także na wzmacnianie kapitału ludzkiego. Oznacza to nie tylko budowanie konkretnych kompetencji zawodowych, ale także kształtowanie aktywnych postaw, kultury pracy i poczucia wpływu na własne życie.

Spółdzielczość socjalna to także istotny instrument ekonomiczny i społeczny będący odpowiedzią na zmieniającą się sytuację na rynku pracy.

Członkowie spółdzielni tworzą dla siebie miejsca pracy, zapewniając dochód sobie i swoim rodzinom. Współpracując ze sobą uczą się podtrzymywania więzi międzyludzkich oraz odnajdywania się w rolach społecznych. Mają jednocześnie okazję do zdobycia umiejętności, które w przyszłości pozwolą na usamodzielnienie zawodowe.

## 1. CELE SPÓŁDZIELNI SOCJALNYCH

Spółdzielnię socjalną definiować można jako współdziałanie grupy ludzi w celu zapewnienia sobie miejsca pracy oraz polepszenia swojej sytuacji społecznej i ekonomicznej. Spółdzielnia taka jest specyficzną formą spółdzielni pracy. Działa w celu prowadzenia wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków, na rzecz ich społecznej i zawodowej reintegracji.

Prowadząc równolegle działalność gospodarczą oraz reintegrację społeczną i zawodową, spółdzielnie te stały się jednym z kluczowych podmiotów ekonomii społecznej oraz istotnym instrumentem polityki społecznej w zakresie aktywnej integracji i zwiększania spójności społecznej.

Głównym celem zakładania spółdzielni socjalnych jest reintegracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Są to tak zwane integracyjne przedsiębiorstwa społeczne, łączące cel ekonomiczny i społeczny. Zapewniają zatrudnienie osobom, które w inny sposób nie miałyby szansy na rynku pracy, przy czym podjęcie aktywności zawodowej powinno dać im szansę podniesienia poczucia własnej wartości, przywrócenia szacunku w oczach innych oraz zwiększenia poziomu kompetencji i umiejętności zawodowych.

Zakładający spółdzielnię wskazują przewagę celów społecznych nad ekonomicznymi albo podkreślają, że ich realizacja przebiega dwutorowo. Biznes jest potrzebny w realizacji celów społecznych. W przypadku spółdzielni socjalnych chodzi o zwiększenie możliwości zatrudniania pracowników, gdzie wartością jest korzyść osób zatrudnionych, ewentualnie korzyść klientów zewnętrznych w otrzymywaniu wyjątkowych produktów, niedostępnych na normalnym rynku. Zdarza się także, że spółdzielnie socjalne dążą do pozyskania jak największej liczby klientów i sprzedaży swoich usług i produktów. Jest to uzasadniona strategia, wynikająca z tego, że wchodzą na rynek i wprowadzają nowości. Niektórzy zwracają uwagę na specyfikę produktów i usług – są one nietypowe, niszowe, docierają do klientów, którzy oczekują tego, czego nie ma w ofercie klasycznych przedsiębiorstw.

Niejednokrotnie cele społeczne leżą w obrębie polityki społecznej państwa i odnoszą się do pewnych grup społecznych. W szczególności należy tutaj wymienić aktywizację, rehabilitację, reintegrację społeczną, kulturalną i zawodową wybranych grup społecznych – osób niepełnosprawnych, trwale bezrobotnych, starszych, długotrwale chorych (czyli takich, które są podmiotami polityki społecznej). Celem działania spółdzielni socjalnej jest powrót do uregulowanego życia społecznego i aktywności na rynku pracy jej członków/pracowników. Niektóre spółdzielnie skupiają się na celu o charakterze wewnętrznym, gdzie chodzi o pomoc tylko tej grupie, która buduje i tworzy spółdzielnię.

Najczęstszym powodem zakładania spółdzielni socjalnej jest konieczność stworzenia miejsc pracy dla osób należących do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym – bezrobotnych, niepełnosprawnych, a także młodych – często absolwentów uczelni wyższych – wyodrębnionych jako jedna z grup zagrożonych.

Kolejnym impulsem tworzenia spółdzielni socjalnych jest dostępność do środków finansowych w ramach realizowanych programów unijnych. Ich istotnym elementem było przyznawanie dofinansowania przypadającego na jednego członka (z grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym) nowopowstającej spółdzielni socjalnej. Stosunkowa łatwość pozyskania środków finansowych miała także wpływ na wybór właśnie tej formy działalności gospodarczej. Dużą rolę inicjującą odgrywają instytucje z otoczenia spółdzielni socjalnych. Do wspierania powstawania przedsiębiorstw społecznych zaangażowane są Centra Integracji Społecznej oraz Centra Aktywności Lokalnej, zachęcające do zakładania spółdzielni socjalnej poprzez wsparcie instytucjonalne oraz organizację warsztatów na temat ekonomii społecznej.

Jedyną formą prawną uważaną za przedsiębiorstwo społeczne jest spółdzielnia socjalna. Zasady tworzenia oraz prowadzenia działalności spółdzielni socjalnych reguluje ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. 2006, poz. 651 z późn. zm.). Forma ta łączy cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej.

W ramach spółdzielczości socjalnej funkcjonują: spółdzielnie socjalne osób fizycznych i spółdzielnie socjalne osób prawnych. Podstawowym dokumentem regulującym działalność spółdzielni jest statut, w którym zawarte są takie informacje jak np. cel i przedmiot działalności spółdzielni, struktura, prawa i obowiązki członków, wysokość wpisowego, liczba i wysokość udziałów, wkłady, a także wszelkie regulacje dotyczące bieżącego działania.

Najważniejsze zmiany w ustawie o spółdzielniach socjalnych weszły w życie w marcu 2018 r. (Dz.U. 2018, poz. 651) i dotyczyły:

- **ułatwienia w zakładaniu spółdzielni socjalnej** poprzez warunkowe zmniejszenie liczby założycieli z 5 do 3 osób, z obowiązkiem uzupełnienia składu członkowskiego spółdzielni do 5 osób w terminie 12 miesięcy;
- **rozszerzenia katalogu osób**, które mogą zakładać i przystąpić do spółdzielni socjalnej w charakterze członka lub osoby świadczącej pracę na rzecz spółdzielni socjalnej o:
  - poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej;

  - opiekunów osób niepełnosprawnych (z wyłączeniem opiekunów osoby niepełnosprawnej pobierających świadczenie pielęgnacyjne lub specjalny zasiłek opiekuńczy na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych lub zasiłek dla opiekuna na podstawie przepisów o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów), poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu lub niewykonujących innej pracy zarobkowej oraz
  - osoby usamodzielniane wychodzące z pieczy zastępczej;
- **zwiększenia limitów zatrudnieniowych** osób spoza katalogu osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do 70% w przypadku, gdy założycielami spółdzielni socjalnej będą osoby o: umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności lub spółdzielnia socjalna prowadzić będzie działalność usługową w zakresie: pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych, wspierania rodziny i pieczy zastępczej, prowadzenia niepublicznych przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oraz opieki nad dziećmi do lat 3 – w rozumieniu odpowiednich przepisów dotyczących rodzaju prowadzonej działalności;
- **wzmocnienia roli pracowników** spółdzielni socjalnych niebędących jej członkami, m. in. poprzez objęcie ich procesem reintegracji społecznej i zawodowej oraz włączeniem w procesy decyzyjne i konsultacyjne w spółdzielni socjalnej – refundacja składek na ubezpieczenia oraz części kosztów pracodawcy dla pracowników spółdzielni będących jednocześnie osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym;
- **możliwości tworzenia „konsorcjum spółdzielczego"** w formie umowy, pozwalającego wspólnie organizować sieć produkcji, handlu i usług, promować działania spółdzielcze oraz wspólnie występować w zamówieniach publicznych. Do umowy konsorcjum mogą przystąpić organizacje pozarządowe lub tzw. podmioty kościelne prowadzące jednostki nastawione na reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, tj. WTZ, ZAZ, CIS lub KIS;
- **zwolnienia spółdzielni socjalnych ze składek na Krajową Radę Spółdzielczą**, o ile przynależą one do właściwego związku rewizyjnego;
- **ułatwienia funkcjonowania spółdzielni socjalnej** o nowe instrumenty wsparcia z Funduszu Pracy oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych:
  - wprowadzenie nowego instrumentu wsparcia w formie możliwości przyznania środków z Funduszu Pracy na utworzenie stanowiska pracy lub finansowanie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych przez PUP do pracy w spółdzielni socjalnej (instrumenty przewidziane dla skierowanych osób bezrobotnych, poszukujących pracy, niepozostających w zatrudnieniu, nie wykonujących innej pracy zarobkowej oraz poszukujących pracy opiekunów osób niepełnosprawnych niepozostających w zatrudnieniu oraz niewykonujących innej pracy zarobkowej);
  - rozszerzenie form wsparcia z PFRON w formie możliwości przyznania środków na podjęcie działalności gospodarczej w ramach spółdzielni socjalnej, a także na utworzenie stanowiska pracy w spółdzielni socjalnej dla skierowanych przez PUP osób niepełnosprawnych do pracy w spółdzielni socjalnej oraz umożliwienie ubiegania się o środki na finansowanie kosztów wynagrodzenia dla osób skierowanych przez PUP do pracy w spółdzielni socjalnej – analogicznie jak z Funduszu Pracy;
- **praktyk zawodowych w spółdzielniach socjalnych dla uczestników WTZ** – wprowadzono możliwość odbycia nieodpłatnych praktyk zawodowych u pracodawcy, w tym spółdzielni socjalnej

przez osobę niepełnosprawną realizującą indywidualny program rehabilitacji zawodowej w ramach WTZ (do 15 godzin tygodniowo przez 3 miesiące – z możliwością ich przedłużenia do 6 miesięcy). W przypadku odbywania praktyki zawodowej przez uczestnika warsztatu koszty uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w warsztacie finansowane będą w dalszym ciągu w pełnej wysokości.

## 2. ISTOTA SPÓŁDZIELNI SOCJALNEJ

**Dlaczego warto założyć spółdzielnię socjalną?**

- ❑ To nowy pomysł na działanie
- ❑ Samemu nie damy rady
- ❑ Daje nam to zatrudnienie
- ❑ Czujemy się potrzebni
- ❑ Jesteśmy ważni dla naszej społeczności
- ❑ Łatwiej będzie nam funkcjonować na rynku
- ❑ Spółdzielnię może zainicjować samorząd lub organizacja

Istota spółdzielni przejawia się w realizowaniu przez członków wspólnych zasad wyrażających się w formułowaniu celów spółdzielni odmiennie od celów innych podmiotów prywatnych i w stosowaniu specyficznych instrumentów ich realizacji. Ta odmienność wynika z faktu, że spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem, opartym na zasadach demokratycznych, osób prowadzących działalność w interesie swoich członków. Spółdzielnie są formą zbiorowej działalności lokalnej społeczności, która tworzy warunki do aktywności gospodarczej i społecznej. Realizują w różnym stopniu różne funkcje o charakterze samopomocowym, społecznym i socjalnym. Spółdzielczość może łagodzić problemy społeczne i nierówności zamożności występujące w gospodarce rynkowej.

Spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym, która w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą, przy czym może prowadzić także działalność społeczną i oświatowo-kulturalną na rzecz swoich członków i ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Spółdzielnia socjalna jest więc autonomicznym zrzeszeniem osób o charakterze gospodarczo-społecznym. Członkostwo w niej mogą nabyć przede wszystkim osoby uprawnione przez przepisy prawa do bycia jej założycielami, w tym osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych oraz inne osoby nie należące do kategorii założycieli. Spółdzielnia i jej członek mają obowiązek pozostawania ze sobą w stosunku pracy. Prawa i obowiązki członków regulowane są w ustawach spółdzielczych oraz statucie spółdzielni. Spółdzielnia socjalna, jak każda inna spółdzielnia, powinna mieć swój statut, czyli akt wewnętrzny regulujący podstawowe, określone w ustawie sprawy związane z organizacją tej jednostki, członkostwem, strukturą organów i ich kompetencjami, majątkiem i innymi sprawami istotnymi dla działalności spółdzielni i statusu jej członków. Statut spółdzielni uchwalają założyciele, zaś jego zmiana należy do kompetencji walnego zgromadzenia, podejmującego uchwałę większością kwalifikowaną.

Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa opartego na osobistej pracy członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, co oznacza pełną samodzielność członków i nieograniczone możliwości dotyczące określenia przedmiotu działalności (pominąwszy prawne ograniczenia dotyczące podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej).

**Spółdzielnia socjalna działa na rzecz:**

- społecznej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, będących jej założycielami, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,
- zawodowej reintegracji jej członków oraz pracowników spółdzielni socjalnej, będących jej założycielami, przez co należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy – a działania te nie są wykonywane w ramach prowadzonej przez spółdzielnię socjalną działalności gospodarczej.

Statutowa działalność spółdzielni socjalnej może być prowadzona jako statutowa działalność odpłatna lub nieodpłatna. Jej prowadzenie wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości. Organami spółdzielni są zarząd, rada nadzorcza oraz walne zgromadzenie.

**Walne zgromadzenie** jest najwyższym organem spółdzielni. To członkowie spółdzielni podczas odpowiednio zwołanego zebrania. Podejmują najważniejsze decyzje, m.in. co do kierunków rozwoju spółdzielni czy zmiany statutu. Walne zgromadzenie musi się odbyć co najmniej raz w roku, by zatwierdzić sprawozdania finansowe i ocenić pracę zarządu.

**Podstawowe zasady podejmowania decyzji przez Walne:**

- jedna osoba = jeden głos, czyli niezależnie od wniesionych udziałów lub zaangażowania w spółdzielni,
- konieczność wcześniejszego powiadomienia członków o walnym zgromadzeniu należy do zarządu; sposób i termin powiadomienia określa statut, zawiadomienie określa również porządek obrad,
- możliwość podjęcia uchwał jedynie w sprawach objętych porządkiem obrad podanym w zawiadomieniu, czyli walne może podejmować tylko takie uchwały, o których wiedzieli wcześniej członkowie.

**Rada nadzorcza** sprawuje kontrolę i nadzór nad działalnością spółdzielni. Składa się z co najmniej trzech członków wybranych stosownie do postanowień statutu przez walne zgromadzenie. Rada nadzorcza nie jest organem obligatoryjnym w spółdzielni socjalnej, w której liczba członków nie przekracza piętnastu. W przypadku jej niepowołania kompetencje rady wykonuje walne zgromadzenie.

**Zarząd** kieruje działalnością spółdzielni oraz reprezentuje ją na zewnątrz. Do niego należy także podejmowanie decyzji niezastrzeżonych w ustawie lub statucie innym organom. Skład i liczbę członków zarządu określa statut. Statut może przewidywać zarząd jednoosobowy, którym jest prezes,

i ustalać wymagania, jakie powinna spełniać osoba wchodząca w skład zarządu lub prezes w zarządzie jednoosobowym. Członków zarządu, w tym prezesa i jego zastępców, wybiera i odwołuje, stosownie do postanowień statutu, rada lub walne zgromadzenie.

Szczegółowe kompetencje organów spółdzielni socjalnej określone są w ustawach i statucie spółdzielni, przy czym generalnie są to kompetencje typowe dla organów osoby prawnej. Spółdzielnia jest bowiem jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną. Jako osoba prawna, działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie. Uzyskuje ją z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym (wpis spółdzielni socjalnej do rejestru wolny jest od stosownych opłat). Spółdzielnia socjalna jest przedsiębiorcą i jako taka działa pod firmą. Firmą osoby prawnej jest jej nazwa. Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku. Osobowość prawna pozwala tego typu jednostce organizacyjnej posiadającej status przedsiębiorcy występować w obrocie prawnym we własnym imieniu i na rachunek własny.

## 3. ZNACZENIE SPÓŁDZIELCZOŚCI SOCJALNEJ W POLITYCE SPOŁECZNEJ

Pierwszym podmiotem społecznym zajmującym się tematyką polityki społecznej było wpisane do rejestru stowarzyszeń, 31 sierpnia 1924 roku, Polskiego Towarzystwa Polityki Społecznej (PTPS), które zostało reaktywowane w latach 90. XX wieku. Mimo subiektywnie wysokiej oceny ówczesnego polskiego ustawodawstwa socjalnego, wyprzedzającego czasami niektóre kraje zachodu, założyciele PTPS uważali w 1924 r., iż znajomość problemów społecznych wśród Polaków była znikoma, dlatego odczuwano potrzebę powołania Towarzystwa, które zajmowałoby się zagadnieniami polityki społecznej od początku powstania odrodzonego państwa.

Jednym z celów Towarzystwa było propagowanie racjonalnej polityki społecznej. Podejmowano również próby pobudzenia szerszego kręgu społeczeństwa do współpracy przy rozwiązywaniu licznych kwestii socjalnych. Współcześnie statut Towarzystwa wylicza m.in., że celem PTPS jest stwarzanie więzi w środowisku polityków społecznych w skali kraju i regionów poprzez kultywowanie i rozwijanie idei, wartości i tradycji polskiej polityki społecznej oraz działanie na rzecz ich realizacji czy też wspieranie podmiotów ekonomii społecznej oraz inicjowanie i popieranie badań naukowych, upowszechnianie najlepszych praktyk rozwiązywania problemów społecznych.

Spółdzielnie socjalne mają duże perspektywy rozwoju – mogą stanowić źródło przepływu kompetencji pomiędzy członkami spółdzielni, jak również pomiędzy spółdzielnią a administracją samorządową i przedsiębiorcami. W przypadku administracji pozwalają na osiągnięcie najważniejszego celu, jakim jest zmniejszenie strukturalnego bezrobocia w sytuacji, gdy inne formy wydają się nieskuteczne, a wydatki na cele społeczne takie jak zasiłki stałe i celowe z opieki społecznej, rosną niezwykle szybko. Przedsiębiorcy, działający głównie na lokalnym rynku, w spółdzielni socjalnej mogą widzieć nie konkurenta, lecz podwykonawcę. Dzięki temu ich produkt zyskuje na konkurencyjności, podobnie jak wizerunek samej firmy na zewnątrz – jako podmiotu działającego prospołecznie. Ma to szczegól-

nie duże znaczenie dla klientów wywodzących się spośród lokalnej społeczności. Upowszechnianie spółdzielczości socjalnej jest więc korzystne nie tylko dla jej członków, ale przede wszystkim dla lokalnej wspólnoty społecznej i gospodarczej.

## 4. SPÓŁDZIELNIE SOCJALNE W ŚWIETLE DANYCH STATYSTYCZNYCH

W Polsce wciąż obserwowany jest wzrost liczby zarejestrowanych spółdzielni socjalnych. W latach 2009-2012, liczba spółdzielni zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS) potroiła się (w 2009 r. było 187, a w 2012 r. 615). W następnych latach następował dalszy, stopniowy wzrost zarejestrowanych podmiotów. O ile na koniec 2013 r. w KRS zarejestrowanych było 936 spółdzielni socjalnych, to na koniec 2015 r. w rejestrze figurowało już 1226. Kolejne lata przyniosły systematyczny wzrost spółdzielni: w 2017 r. było ich 1449. Liczba aktywnych, tj. niebędących w stanie likwidacji i niewykreślonych spółdzielni w latach 2018 i 2019 utrzymywała się na tym samym poziomie w liczbie 1547.

Stały wzrost liczby funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych w latach 2017-2019 może wskazywać na rosnące potrzeby w zakresie społeczno-zawodowej integracji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także może świadczyć o skuteczności wdrożonych form wsparcia.

***Wykres 1. Liczba spółdzielni socjalnych zarejestr. w Polsce w latach 2009-2019 (nie będących w likwidacji)***

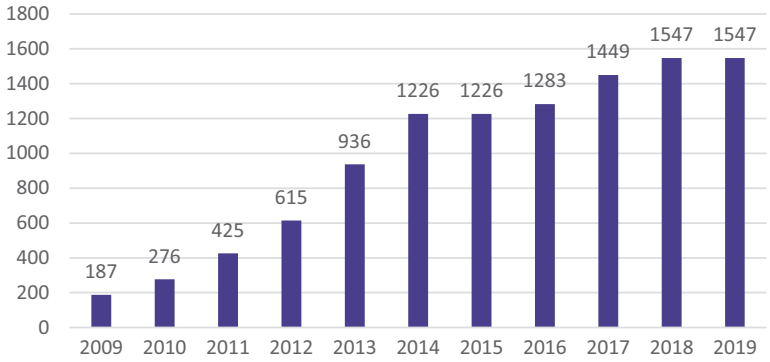


*Źródło: Opracowanie własne DES w MRPiPS na podstawie danych znajdujących się w KRS.*

Na koniec 2018 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym figurowało 1547 spółdzielni socjalnych, co stanowi 82% wszystkich zarejestrowanych w tym czasie spółdzielni socjalnych (1897 podmiotów). Na koniec 2019 r. liczba aktywnych spółdzielni nie zmieniła się, ich udział wobec ogółu zarejestrowanych w tym czasie (tj. 1968 podmiotów) wyniósł 79%.

W rozmieszczeniu podmiotów na obszarze kraju dostrzegalna jest nierównomierność. Województwa, w których znajduje się najwięcej aktywnych spółdzielni socjalnych to: wielkopolskie, śląskie i mazowieckie. Natomiast najmniej spółdzielni działało w woj. opolskim i świętokrzyskim. Województwo warmińsko-mazurskie pod względem liczby aktywnych spółdzielni znalazło się na 6 miejscu.

***Wykres 2. Liczba spółdzielni socjalnych w Polsce w 2019 r. w podziale na województwa***

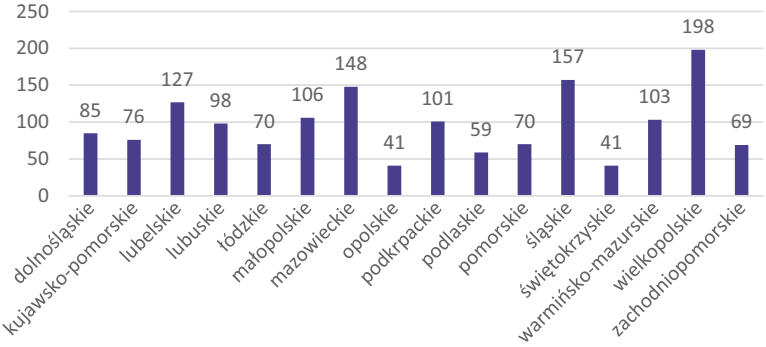


*Źródło: Opracowanie własne DES w MRPiPS na podstawie danych znajdujących się w KRS.*

Według informacji zgromadzonych przez ZUS na koniec 2019 r. w spółdzielniach socjalnych było:

- 8355 osób zatrudnionych ogółem,
- około 5,5 tys. osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę (66%),
- 2,3 tys. wykonujących umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług (27%).

Wśród pracujących w spółdzielniach socjalnych zdecydowaną większość stanowiły kobiety. Na koniec 2019 r. stanowiły one ok. 67% wszystkich pracujących. Osoby z orzeczoną niepełnosprawnością stanowiły ponad 20% wszystkich osób pracujących w spółdzielniach socjalnych.

Informacje na temat liczby spółdzielni socjalnych faktycznie istniejących **w województwie warmińsko-mazurskim** są rozbieżne z uwagi na różnice w zebranych danych statystycznych w tym zakresie.

Według Wojewódzkiej Bazy Publikacji Rejestru REGON na koniec 2019 roku w województwie warmińsko-mazurskim było ogółem 114 spółdzielni socjalnych, z czego 103 figurowały jako „aktywnie prowadzące działalność".

Według Rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego na koniec 2019 roku 38 spółdzielni socjalnych nie było aktywnych, tj.:

- 10 spółdzielni socjalnych figurowało w KRS jako „w likwidacji",
- 22 podmioty zostały wykreślone z rejestru przedsiębiorców, a wykreślenie z KRS uprawomocniło się,
- 6 spółdzielni miało zawieszoną działalność gospodarczą.

***Wykres 3. Spółdzielnie socjalne zarejestrowane w KRS (wg stanu na 31.12.2019 r.)***

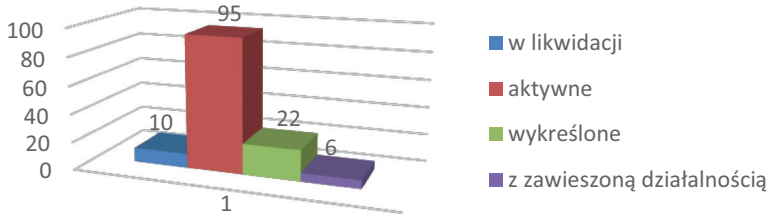


*Źródło: Krajowy Rejestr Przedsiębiorców*

Zgodnie z informacjami w KRS, wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku w województwie warmińsko-mazurskim, jako podmioty aktywne figurowało 95 spółdzielni socjalnych.

Badania sektora ekonomii społecznej prowadzone w Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej oraz informacje z Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej wskazują, że 20 spółdzielni zakończyło swoją działalność, choć formalnie nie zostały one wyrejestrowane z Krajowego Rejestru Przedsiębiorców. Z przeprowadzonego monitoringu wynika, że większość upadających spółdzielni nie podejmuje żadnych kroków w kierunku wszczęcia procedury likwidacyjnej. Najczęstszym powodem są w tym przypadku problemy finansowe.

Głównym powodem likwidacji spółdzielni były braki kadrowe oraz zła kondycja finansowa. Brak stałych zleceń na proponowane usługi powodował skutki finansowe, które uniemożliwiały kontynuację prowadzenia dalszej działalności.

Z danych z monitoringu prowadzonego przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wynika, iż na koniec 2019 r. na Warmii i Mazurach w osiemnastu powiatach działało aktywnie 75 spółdzielni socjalnych. Tylko na terenie powiatu oleckiego nie funkcjonuje żadna spółdzielnia.

Istotnym aspektem powodzenia spółdzielni socjalnej jest właściwy dobór profilu działalności, pozwalający na osiągnięcie stabilizacji na lokalnym rynku z korzyścią dla spółdzielni jak i samorządu lokalnego. Spółdzielnie z terenu województwa warmińsko-mazurskiego w przeważającej mierze prowadzą działalność w sferze usług: gastronomicznych, opiekuńczych, sprzątania lub zagospodarowania terenów zieleni. Wśród innych rodzajów działalności wyróżnić można: prowadzenie przystani żeglarskiej, wypożyczanie łódek motorowych, rejsy nurkowe, szkolenia nurkowe, szkolenia sternika; zarządzanie nieruchomościami; usługi księgowe, florystyczne, kosmetyczne; aranżację wnętrz; usługi krawieckie, remontowo-budowlane połączone z projektowaniem, kosztorysem; usługi realizacji i nagrań dźwięku; produkcję mebli; działalność rozrywkowo-rekreacyjną, produkcję filmów; produkcję artykułów spożywczych, cukiernictwo; pozaformalną usługę edukacyjną: zielone szkoły, warsztaty kreatywne dla dzieci i młodzieży, animacja czasu wolnego; prowadzenie zajęć fitness; skup i suszarnia ziół.

Spółdzielnie socjalne bez wątpienia przyczyniają się do wzrostu zatrudnienia oraz skutecznej integracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem, a także dostarczają usługi i towary, na które istnieje społeczne zapotrzebowanie, stanowiąc ważne ogniwo lokalnej gospodarki.

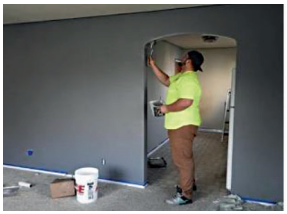

## 5. NAJWAŻNIEJSZE PLUSY I MINUSY PROWADZENIA SPÓŁDZIELNI SOCJALNEJ

| PLUSY | MINUSY |
|---|---|
| Demokratyczne zarządzanie, tj. równoważność głosów wszystkich członków spółdzielni w decydowaniu o jej działalności. | • Konieczność stałego wypracowywania konsensusu i sprawnego funkcjonowania w grupie; ryzyko niepowodzeń spółdzielni ze względu na czynnik ludzki i konflikty w grupie. |
| Skupienie działalności na reintegracji społecznej i zawodowej członków spółdzielni, w tym możliwość przeznaczenia nadwyżki bilansowej na społeczną reintegrację członków/pracowników. | • Nie do końca sprecyzowane prawo, przepisy regulujące działalność spółdzielni zawarte w kilku różnych ustawach. |
| Możliwość pozyskiwania dotacji, środków unijnych, ministerialnych oraz ubiegania się o środki przeznaczone dla podmiotów prowadzących działalność społecznie użyteczną prowadzoną w sferze zadań publicznych. | • Negatywne konotacje nazwy „spółdzielnia socjalna", uwarunkowane językowo, historycznie i kulturowo. |
| Możliwość tworzenia miejsc pracy dla osób niebędących członkami spółdzielni. | • Niemożność dzielenia między członków spółdzielni wypracowanego zysku. |
| Możliwość korzystania z niskooprocentowanych pożyczek (z możliwością odroczenia spłaty) z Banku Gospodarstwa Krajowego, dedykowanych dla podmiotów ekonomii społecznej, w tym spółdzielni. | • Obowiązek lustracyjny – każda spółdzielnia ma obowiązek przeprowadzenia lustracji swojej działalności przynajmniej raz na trzy lata, celem zbadania legalności, gospodarności i rzetelności działania. |

*Bibliografia:*

- *Blicharz J., Kocowski T., Paplicki M., Spółdzielnie socjalne przeciw wykluczeniu społecznemu. Raport, Wrocław 2019*
- *Informacja o funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych działających na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych za okres 2018-2019, Warszawa 2020*
- *Koral J., Spółdzielnie socjalne, Warszawa 2008*
- *Miżejewski C., Dlaczego warto założyć spółdzielnię socjalną?, Poznań 2009*
- *Monitoring spółdzielni socjalnych z terenu województwa warmińsko-mazurskiego, stan na koniec 2019 r. Raport z badań, Olsztyn 2020*

Notatki

Notatki

## Adresy Zespołów Doradców:

- **BARTOSZYCE**, ul. Kętrzyńska 45A, tel. (89) 762 22 05
- **BRANIEWO,** ul. Kościuszki 118, tel. (55) 243 28 46
- **DZIAŁDOWO** • Lidzbark, ul. Jeleńska 6 lok. 13/2, tel. (23) 696 19 75
- **ELBLĄG**, ul. Nowodworska 10B, tel. (55) 235 32 36 • Pasłęk, ul. Bankowa 25, tel. (55) 248 55 04
- **EŁK**, ul. Zamkowa 8, tel. (87) 621 69 67
- **GIŻYCKO**, ul. Przemysłowa 2, tel. (87) 428 51 99
- **GOŁDAP**, ul. Wolności 20, tel. (87) 615 19 57
- **IŁAWA**, ul. Lubawska 3, tel. (89) 649 37 73 • Lubawa, ul. Gdańska 26, tel. (89) 645 24 22
- **KĘTRZYN**, ul. Powstańców Warszawy 1 (Budynek Społem), tel. (89) 751 30 93
- **LIDZBARK WARMIŃSKI**, ul. Krasickiego 1, tel. (89) 767 23 10
- **MRĄGOWO**, ul. Boh. Warszawy 7A/2, tel./fax (89) 741 24 51
- **NOWE MIASTO LUBAWSKIE**, ul. Jagiellońska 24d, tel. (56) 474 21 88
- **NIDZICA**, ul. Słowackiego 17, tel. (89) 625 26 50
- **OLECKO**, Al. Zwycięstwa 10, tel. (87) 520 22 17
- **OLSZTYN** • Biskupiec, ul. Niepodległości 4A, tel. (89) 715 22 59
- **OSTRÓDA**, Grabin 17, tel. (89) 646 24 24 • Morąg, ul. Dworcowa 13, tel. (89) 757 47 61
- **PISZ**, ul. Wojska Polskiego 33, tel. (87) 423 20 33
- **SZCZYTNO**, ul. Józefa Narońskiego 2, tel. (89) 624 30 59
- **WĘGORZEWO**, ul. Kraszewskiego 40, tel. (87) 427 12 21

PRZEDSIĘBIORSTWO
FAIR PLAY 2011

2011
POLSKA JAKOŚĆ

FIRMA GODNA ZAUFANIA

QUALITY & RELIABILITY POLSKA ISO 9001

Warmińsko-Mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Olsztynie

ul. Jagiellońska 91, 10-356 Olsztyn
tel. 89 535 76 84, 89 526 44 39

e-mail: sekretariat@w-modr.pl
www.w-modr.pl

PRZEDSIĘBIORSTWO
FAIR PLAY 2011

2011
POLSKA JAKOŚĆ

FIRMA GODNA
ZAUFANIA

QUALITY & RELIABILITY POLSKA ISO 9001

wszelkie prawa zastrzeżone © 2018 WMODR z siedzibą w Olsztynie